

MUZEJSKI VJESNIK 15

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovac, Kutina, Sesvete, Sveti Ivan Zelina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske toplice, Veliki Tabor, Virje.

Broj 15/1992

Godina XV

Urednički kolegij:

Ana Bobovec (Kutina), Miroslav Klemm (Varaždin), Slavica Moslavac (Kutina),
Marina Šimek (Varaždin)

Tehnički urednik:

Svenibor Pohajda

Korektura:

Zdenka Belić, Ana Bobovec

Nakladnik:

Muzej Moslavine u Kutini

Za nakladnika:

Slavica Moslavac

Priprema i tisak:

»Grata« Bjelovar

Naklada: 650 primjeraka

»Muzejski vjesnik« izlazi jedamput godišnje.

Rukopisi se ne honoriraju i ne vraćaju.

Za sadržaj i lekturu tekstova odgovorni su autori.

»Muzejski vjesnik« solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

dvije godine podučava u Zagrebu. Teološke nauke u trajanju četiri godine svršava u Grazu s izvrsnim uspjehom. Dušobrižnički rad obavlja u Zagrebu: svetački je propovjednik u župnoj crkvi sv. Marka, katehista u crkvi sv. Katarine, upravitelj seljačke kongregacije sv. Izidora seljaka kod sv. Duha, nadstojnik je nauka u gimnaziji, kućni historicus i dr.

Ostatak života proveo je u službi na visokim školama. Od 1718—1721. predavao je filozofiju na trnavskom sveučilištu, gdje i doktorira filozofiju. Krajem 1721. premješten je u Graz radi predavanja na tamošnjem sveučilištu. U Beču uzima doktorat iz teologije i radi kao predavač najprije na sveučilištu u Trnavi, a onda četiri godine u Beču (do 1731.) Ujesen iste godine postaje rektorom visokih škola filozofije i teologije. Njegov životni put vodi ga ponovo u Beč, gdje predaje bibliku dvije godine, u Trnavu gdje vrši službu sveučilišnog kancelara i natrag u Zagreb kao profesor kanonskog prava. Posljednje tri godine života proveo je u Ljubljani kao nadstojnik viših škola i akademski ekshortator. Tu i umire 9. lipnja 1745. godine. Njegovi biografi navode da je bio izvrstan nastavnik, čovjek duboke pobožnosti, veliki štovatelj blažene Gospe.

Ovaj kratki tekst, nastao povodom otkrića i nabave jednog njegovog djela ima za cilj da

bar ukratko upoznamo Isusovca Franju Zdelara, Križevčanina koji sigurno osigurava sebi dostojno mjesto u plejadi zaslužnih i brojnih učenih ljudi koji su potekli iz ovog starog, županijskog grada, pronoseći njegovo ime, a značajnih za kulturu Hrvatske i ovog dijela Europe. Križevci u toku 1992. proslavljaju 740 godina od njegova proglašenja slobodnim i kraljevskim gradom pa je spominjanje njegovih zaslužnih građana i doprinos obilježavanju tog velikog jubileja. Nadamo se da je tako i s Franjom Zdelarom.

Biljeske:

1. Gradski muzej Križevci duguje zahvalnost gospodinu dr. Valentinu Putanecu na njegovoj dobrohotnosti i velikodušnosti što, između ostaloga, ilustrira i podatak da je knjigu predao muzeju uz napomenu, da će u slučaju ako ne uspijemo pribaviti sredstva za otkup, spomenutu knjigu pokloniti jer smatra da joj je mjesto u Križevcima.
2. Franjo Fancev, Dokumenti, Građa XII, Zagreb 1933, str. 15
3. Miroslav Vanino, Franjo Zdelar, D.I. (1685—1745.) Biografski podaci, Vrela i prinosi 8, 1938, str. 173—177.

Zoran Homen, Gradski muzej Križevci

UZ 40-TU OBLJETNICU KRIŽEVAČKOG MUZEJA

Među najstarije gradove u sjevernoj Hrvatskoj svakako moramo ubrojiti i Križevce, koji su već 1252. godine dobili povlastice "slobodnog kraljevskog grada" od bana Stjepana, a što je godinu dana kasnije potvrdio i kralj Bela IV. Obilježavajući 700 godina postojanja, rodila se ideja da se dio te bogate prošlosti pokuša prikazati formiranjem jedne zbirke, čiji bi eksponati ilustrirali dugi kontinuitet postojanja grada, a vrijedni umjetnički predmeti bi se sačuvali od njihovog propadanja.

Organiziranje tog posla bilo je povjereno **Dragutinu Zajcu**, čovjeku koji nije bio muzealac po struci, ali je uspio prikupiti brojnu građu za muzej, poklonivši i sam gotovo polovicu tada raspoloživih eksponata. Popularni

"Zajček" sve do svog penzioniranja bio je dugogodišnji direktor muzeja.

Prvi eksponati bili su izloženi u dvije sobe Doma kulture. Otvorenje je svečano obavljeno 6. ožujka 1952. godine. U početku je muzej imao samo tri zbirke: arheološku, povijesnu i etnografsku. Vremenom se uvidjelo da prostor u kojem su smještene nije u potpunosti adekvatan, pa se počelo razmišljati o preseljenju muzeja. Općinske strukture mislile su da bi za muzej najbolje odgovarala zapuštena i trošna zgrada nekadašnjeg pavlinskog hospicija, jedna od najstarijih građanskih kuća na području grada (kuća Karas), u kojoj je od 1796. bila prva javna ljekarna u Križevcima, a poslije poznata gostiona Karas. Kuća je zahtijevala

poveću adaptaciju i nakon dovršenja u njoj je otvoren preseljeni muzej 6. svibnja 1961.

I danas se muzej nalazi u istoj kući, sa svim problemima koji karakteriziraju stara zdanja (trošnost, vlaga i sl.)

Djelovanje muzeja u početku je bilo samostalno, da bi 70-tih godina muzej dospio u sastav Narodnog sveučilišta Križevci kao jedna od njegovih radnih jedinica. I danas djeluje u sastavu sveučilišta.

Kada posjetilac dođe u muzej prvo će se upoznati s **arheološkom zbirkom**, odnosno najstarijim nalazima koji svjedoče o davnom čovjekovom prisustvu na širem području oko Križevaca. Od brojnih arheoloških nalaza izdvajamo one koji predstavljaju brezovljanski tip sopotske kulture i jedino su zastupljeni u križevačkom muzeju s eponimnog lokaliteta. Vrlo atraktivni su nalazi s križevačke ciglane, kasnobrončanodobnog lokaliteta na području samog grada.

U produžetku prizemnog prostora nalazi se **zbirka starog oružja** koja uvijek pobuđuje interes najmlađih posjetilaca.

Na prvom katu očekuje nas **kulturno-povijesne zbirke** koju čini uglavnom inventar jedne građanske sobe iz kraja prošlog stoljeća. Najveći prostor na katu zauzima soba u kojoj je postavljena **etnografska zbirka**, sa izbo-

Zgrada muzeja u Križevcima

rom najtipičnijih predmeta koji su se nekad koristili u jednom seoskom domaćinstvu.

U maloj sobici koja je nekad služila kao kućna kapela smještena je **zbirka crkvene umjetnosti**. Među drvenim skulpturama svetaca ističemo dvije gotičke iz druge pol. 15. stoljeća.

U slijedećoj prostoriji je **cehovska zbirka** u kojoj su stare cehovske povelje, zastave, stari alati i izrađevine iz vremena kad su Križevci bili značajno obrtničko središte. U zadnjoj prostoriji posjetioci se mogu upoznati s nastankom Kalničkog partizanskog odreda. Kako takva ista zbirka postoji u Spomen-domu na Kalniku u planu je djelomična promjena postave u muzeju kojom bismo dali više podataka o najznačajnijim ličnostima Križevaca koji su odigrali veliku ulogu u razvoju kulturne povijesti ovog kraja pa i šire (A. Nemčić, F. Marković, I. Zakmardi, S. Rubido Erdedi i drugi).

Veliki trag u radu muzeja ostavio je njegov donedavni upravitelj prof. **Vlado Srimšek** (sada u mirovini), čijom je zamisli formiran mali etno-park u dvorištu muzeja. Tu su prenešeni otkupljeni najkarakterističniji objekti jednog seoskog domaćinstva s križevačkog područja kao reprezentanti nekadašnje drvene arhitekture ovog kraja. No, možda je ipak važnija činjenica da je bio inicijator i osnivač današnje Likovne galerije koja djeluje u sklopu muzeja. Vodeći i samu akciju obnove i prikupljanja sredstava, početkom 80-tih godina izvršena je rekonstrukcija galerije koja je postala nedjeljivi čimbenik u zadovoljavanju kulturnih potreba grada. Profesor Srimšek je u toku dvadesetak godina uspio prikupiti i značajan fundus galerije i ostvariti stalni postav u kojem su zastupljeni slikari ili njihove teme po zavičajnom principu. Naročitu zahvalnost dužni smo mu iskazati na prikupljenim radovima Marijana Detonija (njegova "zemljaška" faza i otkriću križevačke slikarice (po rođenju) Jelke Sruppi, rođene u drugoj pol. 19. stoljeća.

Danas u Gradskom muzeju Križevci rade samo dva stručna radnika (arheolog i etnolog) i glavni zadatak će nam i dalje biti brojnije katrovsko ekipiranje i stvaranje pretpostavki za uključivanje muzeja u ostvarivanje svih zadataka koje nam suvremena muzeološka znanost nameće. Nadamo se da će tome pridonijeti i nabava kompjutorske opreme koja je predviđena u toku ove naše svečarske godine, a muzej će svoju godišnjicu proslaviti radno, realizirajući planirane programe uz obilježavanje 740 godina otkako su Križevci postali slobodnim i kraljevskim gradom.